Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
föredraget den 30 april 2019[1]

Förenade målen C-708/17 och C-725/17

”EVN Bulgaria Toplofikatsia” EAD
mot
Nikolina Stefanova Dimitrova

(begäran om förhandsavgörande från Rayonen sad Asenovgrad (Distriktsdomstolen i Asenovgrad, Bulgarien))

och

”Toplofikatsia Sofia” EAD
mot
Mitko Simeonov Dimitrov
Ytterligare deltagare i rättegången:
”Termokomplekt” OOD

(begäran om förhandsavgörande från Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien))

”Begäran om förhandsavgörande – Fjärrvärme – Samägda flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät – Konsumentskydd – Direktiv 2011/83/EU – Artikel 27 – Leverans utan föregående beställning – Nationell lagstiftning som föreskriver att delägare är skyldiga att bidra till att betala för värmekostnaderna även om de inte använder värmen i sina lägenheter – Energieffektivitet – Direktiv 2006/32/EG – Artikel 13.2 – Direktiv 2012/27/EU – Artikel 10.1 – Energifakturering baserad på faktisk användning – Nationell lagstiftning som föreskriver att en del av värmekostnaderna ska fördelas mellan delägarna utifrån lägenheternas uppvärmbara volym”

1 Originalspråk: franska.

I. Inledning

1. Genom två begäran om förhandsavgörande har Rayonen sad Asenovgrad (Distriktsdomstolen i Asenovgrad, Bulgarien) och Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien) ställt flera frågor till EU-domstolen om huruvida den bulgariska lagstiftningen om tillhandahållande av värmeenergi är förenlig med direktiv 2011/83/EU[2] om konsumenträttigheter, direktiv 2006/32/EG[3] om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster och direktiv 2012/27/EU[4] om energieffektivitet.

2. Respektive begäran har framställts i en tvist mellan bolaget EVN Bulgaria Toplofikatsia EAD (nedan kallat EVN) och Nikolina Stefanova Dimitrova, och i en tvist mellan bolaget Toplofikatsia Sofia EAD och Mitko Simeonov Dimitrov, angående dessa personers vägran att betala sina värmefakturor. De bestrider de aktuella fakturorna och hävdar att även om deras flerfamiljshus försörjs genom ett fjärrvärmenät, har de inte samtyckt till att erhålla fjärrvärme och använder den inte i sina respektive lägenhet.

3. De många frågor som de hänskjutande domstolarna har ställt rör i huvudsak två problem. De hänskjutande domstolarna undrar om det förhållandet att den bulgariska lagstiftningen föreskriver att delägarna till samägda flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät är skyldiga att bidra till att betala kostnaderna för värme även om de, i likhet med Nikolina Stefanova Dimitrova och Mitko Simeonov Dimitrov, inte använder värmen i sina lägenheter, innebär att lagstiftningen kräver att enskilda personer i deras situation godtar leverans av fjärrvärme utan föregående beställning i strid med artikel 27 i direktiv 2011/83.

4. Dessutom undrar Rayonen sad Asenovgrad (Distriktsdomstolen i Asenovgrad) om den aktuella lagstiftningen, i den mån den föreskriver att en del av kostnaderna ska fördelas mellan delägarna utifrån lägenheternas uppvärmbara volym, är förenlig med bestämmelserna i direktiven 2006/32 och 2012/27 som ålägger medlemsstaterna att under vissa omständigheter säkerställa att energifaktureringen till slutanvändarna är ”baserad på faktisk användning”.

5. I mitt förslag till avgörande kommer jag att förklara varför jag anser att direktiven 2011/83, 2006/32 och 2012/27 inte utgör hinder för en sådan nationell lagstiftning.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

1. Konsumenträtt

6. Artikel 3 i direktiv 2011/83 har rubriken ”Tillämpningsområde” och föreskriver följande:

”1. Detta direktiv ska tillämpas på alla avtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument enligt de villkor och i den omfattning som anges i bestämmelserna i direktivet. Det ska också tillämpas på avtal om leverans av vatten, gas, el eller fjärrvärme, inklusive från offentliga leverantörer, till den del som dessa försörjningstjänster tillhandahålls på avtalsrättslig grund.

2 Europaparlamentets och rådets direktiv av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG (EUT L 304, 2011, s. 64).

3 Europaparlamentets och rådets direktiv av den 5 april 2006 om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster och om upphävande av rådets direktiv 93/76/EEG (EUT L 114, 2006, s. 64).

4 Europaparlamentets och rådets direktiv av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG (EUT L 315, 2012, s. 1).

…

5. Detta direktiv ska inte påverka nationell allmän avtalsrätt, till exempel bestämmelser om ett avtals giltighet, ingående eller verkan, om sådana allmänna avtalsrättsliga aspekter inte regleras i detta direktiv.

…”

7. Artikel 27 i direktivet har rubriken ”Leverans utan föregående beställning” och lyder enligt följande:

”Konsumenten ska vara befriad från sin betalningsskyldighet vid leverans av varor, vatten, gas, el, fjärrvärme eller digitalt innehåll utan föregående beställning eller tillhandahållande av tjänster utan föregående beställning, i enlighet med förbudet i artikel 5.5 och punkt 29 i bilaga I till direktiv 2005/29/EG[5]. I sådana fall ska ett uteblivet svar från konsumentens sida efter en sådan leverans eller ett sådant tillhandahållande utan föregående beställning inte anses innebära samtycke.”

8. Bilaga I till direktiv 2005/29 har rubriken ”Affärsmetoder som under alla omständigheter är otillbörliga” och i punkt 29 däri anges metoden att ”[k]räva omedelbar eller uppskjuten betalning för eller återsändande eller förvaring av produkter som näringsidkaren tillhandahållit men som konsumenten inte beställt (leverans utan föregående beställning)”.

2. Direktiven om energieffektivitet

9. Direktiv 2006/32 ersattes den 5 juni 2014 med direktiv 2012/27.[6] Med beaktande av de perioder som är relevanta för omständigheterna i de nationella målen är dock båda direktiven tillämpliga.

10. Artikel 13 i direktiv 2006/32 har rubriken ”Mätning och upplysande fakturering av energiförbrukningen”. Däri föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna skall se till att slutförbrukare av el, naturgas, fjärrvärme och/eller fjärrkyla och varmvatten för hushållsbruk, så långt det är tekniskt möjligt, ekonomiskt rimligt och proportionerligt i förhållande till möjliga energibesparingar, har individuella mätare som till ett konkurrenskraftigt pris korrekt visar slutförbrukarens faktiska energiförbrukning och ger information om faktisk användningstid.

När en befintlig mätare byts ut skall alltid individuella mätare erbjudas till ett konkurrenskraftigt pris, förutsatt att detta är tekniskt möjligt och kostnadseffektivt i förhållande till den beräknade sparpotentialen på lång sikt. När en ny inkoppling sker i en ny byggnad eller större renoveringar görs enligt direktiv 2002/91/EG[7] skall sådana individuella mätare till ett konkurrenskraftigt pris alltid erbjudas.

2. Medlemsstaterna skall se till att fakturering från energidistributörer, systemansvariga för distributionen och företag som säljer energi i detaljistledet när det är lämpligt grundas på faktisk energiförbrukning och presenteras på ett klart och begripligt sätt … .

…”

5 Europaparlamentets och rådets direktiv av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (direktiv om otillbörliga affärsmetoder) (EUT L 149, 2005, s. 22).

6 Med förbehåll för undantag som inte är relevanta i förevarande mål. Se artikel 27.1 och artikel 28.1 i direktiv 2012/27.

7 Europaparlamentets och rådets direktiv av den 16 december 2002 om byggnaders energiprestanda (EGT L 1, 2003, s. 65).

11. Artikel 9 i direktiv 2012/27 har rubriken ”Mätning”, och i punkt 1 återges artikel 13.1 i direktiv 2006/32. I artikel 9.3 föreskrivs följande:

”När en byggnad försörjs med värme och kyla eller varmvatten från ett fjärrvärmenät eller från en central källa som försörjer flera byggnader, ska en värme- eller varmvattenmätare installeras vid värmeväxlaren eller leveranspunkten.

I flerfamiljshus och byggnader med flera användningsområden som har en central värme-/kylkälla, eller som försörjs från ett fjärrvärmenät eller från en central källa som försörjer flera byggnader, ska individuella mätare senast den 31 december 2016 också ha installerats för att mäta användningen av värme eller kyla eller varmvatten i varje enhet, när detta är tekniskt genomförbart och kostnadseffektivt. När användning av individuella mätare inte är tekniskt genomförbar eller kostnadseffektiv för värmemätning, ska individuella värmekostnadsfördelare användas för att mäta användningen i respektive radiator, om inte medlemsstaten i fråga visar att det inte skulle vara kostnadseffektivt att installera sådana värmekostnadsfördelare. I dessa fall får alternativa kostnadseffektiva metoder för mätning av användningen övervägas.

För flerfamiljshus som försörjs med fjärrvärme eller fjärrkyla, eller där gemensamma värme- eller kylsystem för sådana hus dominerar, får medlemsstaterna införa transparenta regler för fördelningen av kostnaden för värme- eller varmvattenanvändningen i sådana byggnader, för att säkerställa öppenhet och insyn samt korrekt redovisning av individuell förbrukning. Sådana regler ska, där det är lämpligt, inkludera riktlinjer för fördelningen av kostnaderna för värme- och/eller varmvattenanvändningen enligt följande:

a) Varmvatten för hushållsbruk.

b) Värme från byggnadsinstallationer och för uppvärmning av gemensamma ytor (trappuppgångar och korridorer med radiatorer).

c) Uppvärmning av lägenheter.”

12. Artikel 10 i direktiv 2012/27 har rubriken ”Faktureringsinformation”. I punkt 1 i artikeln föreskrivs följande:

”När slutanvändarna inte har smarta mätare som avses i direktiven 2009/72/EG[8] och 2009/73/EG[9] ska medlemsstaterna, senast den 31 december 2014, säkerställa korrekt faktureringsinformation baserad på faktisk användning i enlighet med punkt 1.1 i bilaga VII, för alla sektorer som omfattas av detta direktiv, däribland energidistributörer, systemansvariga för distributionssystem och företag som säljer energi i detaljistledet, i de fall där det är tekniskt möjligt och ekonomiskt försvarbart.

…”

13. Punkt 1.1 i bilaga VII till direktiv 2012/27 har rubriken ”Fakturering som grundar sig på faktisk användning”. Däri anges följande:

”För att göra det möjligt för slutanvändarna att reglera sin egen energianvändning bör fakturering ske på grundval av faktisk användning minst en gång om året …”

8 Europaparlamentets och rådets direktiv av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 2003/54/EG (EUT L 211, 2009, s. 55).

9 Europaparlamentets och rådets direktiv av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG (EUT L 211, 2009, s. 94).

B. Bulgarisk rätt

14. I artikel 133.2 i zakon za energetikata (energilagen)[10] föreskrivs att ”[a]nslutning av kunders anläggningar i samägda flerfamiljshus ska ske med skriftligt samtycke från minst två tredjedelar av ägarna till det samägda flerfamiljshuset”.

15. I artikel 142.2 i lagen föreskrivs att ”värmeenergi som är avsedd att värma upp ett samägt flerfamiljshus ska delas upp i värme som avges från en anläggning inne i byggnaden, värmeenergi som är avsedd att värma upp samägda delar och värmeenergi som är avsedd att värma upp enskilda lägenheter”.

16. I artikel 149 a 1 i lagen anges att ”värmeenergikunder i ett samägt flerfamiljshus kan köpa värmeenergi från en leverantör som har valts med skriftligt samtycke från minst två tredjedelar delägarna till det samägda flerfamiljshuset”.

17. I artikel 149 b i samma lag fastställs innehållet i det skriftliga avtal som föreskrivs för det fall en leverantör säljer värmeenergi till kunder som bor i ett samägt flerfamiljshus.

18. Artikel 153.1, 153.2 och 153.6 i energilagen har följande lydelse:

”1. Alla som äger eller är innehavare av en sakrätt som gäller nyttjande av en egendom i ett samägt flerfamiljshus som är anslutet till en transformatorstation eller till en självständig del av transformatorstationen, utgör värmeenergikunder och är skyldiga att installera de apparater för fördelning av användningen av den värmeenergi som avses i artikel 140.1 2 på de värmegivare som finns i egendomen och de är skyldiga att betala för användningen av värmeenergi på de villkor och i enlighet med de bestämmelser som fastställs i den berörda förordning som avses i artikel 36.3.

2. Om minst två tredjedelar av ägarna till ett samägt flerfamiljshus som är anslutna till abonnentens transformatorstation eller till en självständig del av transformatorstationen, inte vill vara kunder av värmeenergi som är avsedd för uppvärmning och för varmvatten, är de skyldiga att skriftligen ange det till det företag som transporterar värmeenergi och begära att värmeenergi som är avsedd för uppvärmning eller för varmvatten från transformatorstationen eller från en självständig del av transformatorstationen inte ska levereras.

…

6. Kunder som bor i ett samägt flerfamiljshus och som avbryter försörjningen av värmeenergi från värmegivare som finns inne i lägenheterna, fortsätter att vara värmeenergikunder när det gäller den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden och från värmegivare i de samägda delarna i byggnaden.”

19. I naredba za toplosnabdyavaneto (förordning om fjärrvärme), nr 16–334 av den 6 april 2007, föreskrivs de tekniska villkoren för fjärrvärme, driften av fjärrvärmesystemet, producenters och kunders anslutning till fjärrvärmenätet, distribution, och avskaffande och borttagande av en anslutning till fjärrvärme.

20. Det framgår av artikel 61.1 i förordningen att när det gäller samägda flerfamiljshus, ska användningen av värmeenergi fördelas mellan delägarna/kunderna i enlighet med de bestämmelser som föreskrivs genom den metod som är angiven i bilagan till förordningen (nedan kallad den metod som föreskrivs i förordningen om fjärrvärme).

10 DV nr 107 av den 9 december 2003.

21. I punkt 6.1.3 i den metod som föreskrivs i förordningen om fjärrvärme anges att ”den mängd värmeenergi... som avges från anläggningen inne i byggnaden ska fördelas proportionerligt till lägenheternas uppvärmbara volym enligt planritningen”.

III. Målen vid de nationella domstolarna och tolkningsfrågorna

A. Mål C-708/17

22. Nikolina Stefanova Dimitrova äger en lägenhet i ett samägt flerfamiljshus i staden Plovdiv (Bulgarien). Bostadshuset är utrustat med en värme- och varmvattenanläggning [11] som är ansluten till ett fjärrvärmenät. [12] Genom fjärrvärmenätet levererar EVN, till flerfamiljshuset, värmeenergi som används för uppvärmning och varmvatten för hushållsbruk.

23. Ett tredje företag, som ansvarar för att mäta och fördela användningen av värmeenergi i det aktuella flerfamiljshuset mellan de olika delägarna, fastställde, med stöd av den metod som föreskrivs i förordningen om fjärrvärme, att Nikolina Stefanova Dimitrovas lägenhet hade en förbrukning som uppgick till 266,25 bulgariska leva (BGN) (cirka 136 euro) för perioden mellan den 1 november 2012 och den 30 april 2015.

24. Eftersom Nikolina Stefanova Dimitrova inte betalade beloppet ansökte EVN, den 12 juli 2016, om ett betalningsföreläggande vid Rayonen sad Asenovgrad (Distriktsdomstolen i Asenovgrad), som biföll ansökan.

25. Nikolina Stefanova Dimitrova motsatte sig betalningsföreläggandet. EVN väckte således talan vid samma domstol och yrkade att fordran skulle fastställas och att den berörda personen skulle förpliktas att betala dröjsmålsränta samt lagstadgad ränta. Nikolina Stefanova Dimitrova bestred i detta sammanhang den aktuella fordran. Hon hävdade bland annat det inte föreligger något avtalsförhållande mellan henne och EVN. Hon bestred även de fakturor som har skickats till henne, med anledning av att de inte återspeglar hennes faktiska värmeenergianvändning, vilket strider mot vad som föreskrivs i artikel 13.2 i direktiv 2006/32.

26. Mot denna bakgrund beslutade Rayonen sad Asenovgrad (Distriktsdomstolen i Asenovgrad) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Tillåter artikel 13.2 i [direktiv 2006/32] att en fjärrvärmeleverantör begär ersättning för den använda värmeenergi som avges av en anläggning i en byggnad som utgör en gemensamt ägd bostadsfastighet, till vilken fjärrvärme har levererats, i proportion till lägenheternas uppvärmbara volym enligt planritningen, utan att därvid beakta den faktiska mängd värmeenergi som avgetts i den enskilda lägenheten?

2) Tillåter artikel 27 i [direktiv 2011/83] en nationell bestämmelse, enligt vilken de konsumenter som äger lägenheter i byggnader som omfattas av bestämmelserna om gemensamt ägda bostadsfastigheter är skyldiga att betala ersättning för den värmeenergi som levereras av byggnadens anläggning till vilken fjärrvärme har levererats, men som inte begärts, om de har upphört att använda värmeenergin genom att avlägsna elementen i sina lägenheter eller fjärrvärmeleverantörens personal på deras begäran har vidtagit åtgärder för att förhindra att det är tekniskt möjligt för elementen att avge värme?

11 Det vill säga en samling ledningar och anordningar för att distribuera och tillhandahålla värmeenergi, inklusive värmeledningar som går igenom varje lägenhet.

12 I detta förslag till avgörande används begreppet ”énergie thermique” (värmeenergi) och ”chaleur” (värme) synonymt, liksom uttrycken ”réseau de chauffage urbain” och ”réseau de chaleur” (fjärrvärmenät).

3) Innebär en sådan nationell bestämmelse att otillbörliga affärsmetoder i den mening som avses i [direktiv 2005/29] främjas?"

B. Mål C-725/17

27. Mitko Simeonov Dimitrov äger en lägenhet i ett samägt flerfamiljshus i staden Sofia (Bulgarien). Bostadshuset är utrustat med en värme- och varmvattenanläggning som är ansluten till ett fjärrvärmenät. Genom fjärrvärmenätet levererar Toplofikatsia Sofia, till flerfamiljshuset, värmeenergi som används för uppvärmning och varmvatten för hushållsbruk.

28. Toplofikatsia Sofia väckte talan mot Mitko Simeonov Dimitrov vid Sofiyski Rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) för att få fastställt att det fanns en fordran som motsvarade värmeleveransen under perioden mellan den 1 maj 2014 och den 30 april 2016 och för de kostnader som uppkommit för bolaget "Termokomplekt" OOD som läste av och fördelade värmeenergianvändningen i flerfamiljshuset. Mitko Simeonov Dimitrov gjorde i detta sammanhang gällande att det inte föreligger något avtalsförhållande mellan honom och Toplofikatsia Sofia, eftersom något skriftligt avtal inte hade ingåtts och han inte använde fjärrvärme i sin lägenhet.

29. Mot denna bakgrund beslutade Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

"1) Om bestämmelserna i den traditionella avtalsrätten avseende ingående av avtal inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv [2011/83], undantas även regleringen av detta mycket ovanliga, i lag föreskrivna, system för uppkomsten av ett avtalsförhållande?

2) Om direktivet inte utesluter viss reglering i detta fall, är det då fråga om ett avtal i den mening som avses i artikel 5 i direktivet eller om något annat? För det fall det är ett avtal och för det fall det inte är ett avtal, är direktivet då tillämpligt i det aktuella fallet?

3) Omfattas denna typ av faktiska avtal av direktivet oberoende av när de har uppkommit, eller gäller [direktiv 2011/83] bara för nyförvärvade lägenheter eller – ännu snävare – bara för nybyggda lägenheter (alltså användaranläggningar som ansöker om anslutning till fjärrvärmenätet)?

4) Om direktivet är tillämpligt, strider i så fall den nationella bestämmelsen mot artikel 5.1 f jämförd med artikel 5.2, i vilka en rätt respektive en principiell möjlighet att säga upp rättsförhållandet föreskrivs?

5) Om ett avtal ska ingås, finns det då formkrav för detta, och hur omfattande ska den information vara som ska lämnas till förbrukaren (i det aktuella fallet den enskilda ägaren till lägenheten och inte samfälligheten)? Påverkar den omständigheten att information inte har lämnats och gjorts tillgänglig i rätt tid uppkomsten av rättsförhållandet?

6) Krävs det en uttrycklig ansökan, alltså en formellt uttryckt vilja från förbrukarens sida, för att vederbörande ska bli part i ett sådant rättsförhållande?

7) Om ett avtal har ingåtts, formellt eller informellt, ingår då uppvärmningen av de gemensamma delarna av byggnaden (särskilt trapphuset) i föremålet för avtalet, och har förbrukaren beställt denna del av tjänsten, om det i detta avseende inte finns någon uttrycklig ansökan från vederbörande eller ens från hela samfälligheten (till exempel om värmeelementen har avlägsnats, vilket man kan utgå från i de allra flesta fall – de sakkunniga nämner nämligen inga uppvärmningsanordningar i de gemensamma delarna av byggnaden)?

8) Har det för ägarens egenskap av förbrukare, som har ansökt om uppvärmning av de gemensamma delarna i byggnaden, betydelse (eller gör det skillnad) att värmeförsörjningen i vederbörandes lägenhet har avbrutits?”

IV. Förfarandet vid domstolen

30. Besluten om hänskjutande är daterade den 6 december 2017 (C-708/17) och den 5 december 2017 (C-725/17). De inkom till domstolen den 19 respektive den 27 december 2017.

31. Domstolens ordförande har genom beslut av den 8 februari 2018 förenat målen C-708/17 och C-725/17, på grund av sambandet mellan dem, vad gäller det skriftliga och det muntliga förfarandet samt domen.

32. EVN, Toplofikatsia Sofia, Nikolina Stefanova Dimitrova, den litauiska regeringen och Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden till domstolen. Samma parter, utom den litauiska regeringen, var företrädda vid förhandlingen den 12 december 2018.

V. Bedömning

A. Domstolens behörighet och huruvida frågorna kan tas upp till sakprövning

33. EVN har gjort gällande att domstolen inte är behörig att besvara den tredje tolkningsfrågan från Rayonen sad Asenovgrad (Distriktsdomstolen i Asenovgrad) i mål C-708/17. Genom frågan har nämligen inte den hänskjutande domstolen bett EU-domstolen att tolka unionsrätten utan att bedöma om det föreligger en otillbörlig affärsmetod, vilket är en fråga som skulle omfattas av de nationella institutionernas behörighet.

34. Jag delar inte den uppfattningen. Jag anser att det inte är något som hindrar en nationell domstol från att uppmana domstolen att i samband med en begäran om förhandsavgörande pröva om en viss faktisk situation ska betraktas som en otillbörlig affärsmetod i den mening som avses i direktiv 2005/29, under förutsättning att den nationella domstolen fastställer och bedömer de nödvändiga omständigheterna. För att de faktiska omständigheter som har konstaterats av den nationella domstolen ska kunna kvalificeras från ett EU-rättsligt perspektiv krävs det nämligen en tolkning av EU-rätten, för vilken EU-domstolen är behörig inom ramen för förfarandet enligt artikel 267 FEUF. [13]

35. EVN har dessutom bestritt att samtliga tolkningsfrågor från Sofiyski Rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) i mål C-725/17 kan tas upp till sakprövning. Bolaget anser att nämnda domstol inte har formulerat någon fråga som domstolen kan pröva. Den har inte heller gett någon förklaring till varför det uppstod frågor kring tillämpningsområdet för de unionsrättsliga bestämmelser som den begär en tolkning av eller någon förklaring av sambandet mellan dessa bestämmelser och den nationella lagstiftning som är tillämplig i den tvist som nämnda domstol ska pröva.

13 Se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 december 2017, Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15, EU:C:2017:981, punkt 20 och där angiven rättspraxis). Jag anser att denna fråga ska prövas tillsammans med frågorna om direktiv 2011/83 (se fotnot 36 i detta förslag till avgörande).

36. Jag anser inte heller att denna invändning kan godtas. Frågorna som Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) har ställt avser tolkningen av direktiv 2011/83. Nämnda domstol angav i beslutet om hänskjutande varför direktivet är relevant i den tvist som ska prövas och förklarade att det fanns tvivel om huruvida bestämmelserna i energilagen var förenliga med bland annat artikel 27 i direktivet. Frågorna uppfyller således de krav som är tillämpliga på upptagande till sakprövning. [14]

B. Prövning i sak

1. Inledande anmärkningar

37. Förevarande mål rör fördelningen av värmekostnaderna i samägda flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät. [15]

38. Nikolina Stefanova Dimitrova och Mitko Simeonov Dimitrov äger lägenheter som ingår i sådana flerfamiljshus. Kärandebolagen i de nationella målen, EVN och Toplofikatsia Sofia, är energidistributörer [16] som till dessa flerfamiljshus levererar, genom det fjärrvärmenät som flerfamiljshusen är anslutna till, värmeenergi som används för uppvärmning och varmvatten för hushållsbruk. Energin distribueras inne i flerfamiljshuset med hjälp av en värme- och varmvattenanläggning i byggnaden. Anläggningen utgörs av abonnentens transformatorstation [17] och en samling ledningar och distributionsanordningar, inklusive ledningar som går igenom varje lägenhet.

39. Leveransen av värme och varmvatten för hushållsbruk i Bulgarien regleras av energilagen och av förordningen om fjärrvärme. I lagstiftningen föreskrivs att när ett flerfamiljshus försörjs från ett fjärrvärmenät är varje delägare, vars lägenhet är ansluten till värme- och varmvattenanläggningen inne i byggnaden, skyldig att bidra till att betala kostnaderna för den värmeenergi som levereras till flerfamiljshuset. [18]

40. Lagstiftningen föreskriver att kostnaderna ska fördelas mellan delägarna genom att den värmeenergi som används för varmvatten för hushållsbruk skiljs från den värmeenergi som används för uppvärmning. Värmeenergin för uppvärmning ska i sig delas upp mellan värme som avges från anläggningen i byggnaden (det vill säga värmeförluster från det inre distributionsnätet), värme som används för att värma upp de samägda delarna (trappuppgångar, entrén, gemensam källare etcetera) och värme som används för att värma upp de enskilt ägda delarna. [19] Medan värme och varmvatten som används i de enskilt ägda delarna faktureras utifrån var och ens faktiska användning, fördelas den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden och den värme som används för att värma upp de samägda delarna mellan delägarna utifrån lägenheternas uppvärmbara volym såsom denna har angetts i planritningen för byggnaden. [20]

14 Krav som bland annat är angivna i artikel 94 i domstolens rättegångsregler.

15 Såsom föreskrivs i skäl 25 i direktiv 2011/83 utgörs fjärrvärme av leverans av värme, till exempel i form av ånga eller varmt vatten, från en central produktionskälla via ett överförings- och distributionssystem till flera byggnader för uppvärmningsändamål.

16 I den mening som avses i artikel 2.20 i direktiv 2012/27.

17 Transformatorstationen innefattar en värmeväxlare och där sker energiövergången mellan fjärrvärmenätet och flerfamiljshusets inre distributionsnät (se artikel 135.1 i energilagen). Transformatorstationen utgör leveranspunkten för energin från distributörerna och är utrustad med en mätare för att mäta den mängd värme som levereras till byggnaden. Det framgår dock av beslutet om hänskjutande i mål C-725/17 att det aktuella flerfamiljshuset i målet är en hög byggnad som har två distributionsslingor med varsin transformatorstation.

18 Se artikel 153.1 i energilagen.

19 Se artikel 140 a och artikel 142.2 i energilagen.

20 Se punkt 6.1.3 i den metod som föreskrivs i förordningen om fjärrvärme.

41. Nikolina Stefanova Dimitrova och Mitko Simeonov Dimitrov använder inte den kollektiva värmen eller varmvatten för hushållsbruk, och de har ifrågasatt att de trots detta är skyldiga att bidra till att betala kostnaderna för den värme som används i flerfamiljshuset, i synnerhet kostnaderna för den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden.[21] De har anfört att bestämmelserna i energilagen strider mot unionens konsumtionsrätt (avsnitt 2).

42. Nikolina Stefanova Dimitrova har dessutom ifrågasatt den regel om att fördela kostnaderna för den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden, enligt förordningen om fjärrvärme, vilken bygger på ett kriterium avseende lägenheternas uppvärmbara volym och som inte tar hänsyn till hur mycket energi varje delägare faktiskt använder, vilket strider mot de krav som uppställs i unionslagstiftningen om energieffektivitet (avsnitt 3).

43. Slutligen vill jag påpeka att förevarande mål långt ifrån är ett isolerat fall. Frågan huruvida delägare som har valt att inte använda fjärrvärme i sina lägenheter ska bidra till att betala kostnaderna för den, har enligt uppgifter i beslutet om hänskjutande och enligt uppgifter från parterna, lett till en mängd tvister vid de bulgariska domstolarna. Denna tvist visar på en verklig social kris som är kopplad till energipriset i Bulgarien. En stor del av det bulgariska fastighetsbeståndet består av byggnader med undermålig värmeisolering. Fastigheterna byggdes före år 1989, vid en tidpunkt då energipriserna kontrollerades noga av staten. Sedan dess har priserna, enligt statistik som kommissionen har hänvisat till, multiplicerats med 25 i medlemsstaten, och därmed har fjärrvärme blivit oöverkomligt för många hushåll.

2. Direktiv 2011/83 (den andra och den tredje frågan i mål C-708/17 och samtliga frågor i mål C-725/17)

44. Den andra och den tredje frågan i mål C-708/17 och samtliga frågor i mål C-725/17 gäller huruvida bestämmelserna i energilagen, som reglerar avtal om leverans av värmeenergi i samägda flerfamiljshus, är förenliga med unionens konsumenträtt. Bestämmelser kan sammanfattas enligt följande.

45. För att en anläggning i ett samägt flerfamiljshus ska kunna anslutas till ett fjärrvärmenät krävs det skriftligt samtycke från minst två tredjedelar av delägarna till det aktuella flerfamiljshuset.[22] Anslutningen ger upphov till ett avtal[23] och värmeenergileveransen till flerfamiljshuset sker enligt allmänna villkor.[24]

21 Det framgår att mål C-708/17 endast avser värme som avges från anläggningen inne i byggnaden. Nikolina Stefanova Dimitrovas ombud angav vid förhandlingen att ingen bor i den aktuella lägenheten för tillfället och att de samägda delarna i hennes byggnad inte är uppvärmda. I beslutet om hänskjutande förutsätts det även att Nikolina Stefanova Dimitrova har avlägsnat sina radiatorer. Hennes ombud angav dock att de var på plats och kunde användas. Under alla omständigheter påverkar denna uppgift enligt min mening inte den begärda tolkningen. När det gäller Mitko Simeonov Dimitrov är det mer oklart. I beslutet om hänskjutande i målet C-725/17 anges att han inte använder värmen i sin lägenhet men att han har fakturerats för en viss mängd värme. I beslutet nämns även kostnader för värme som avges från anläggningen inne i byggnaden. Slutligen anges i beslutet att radiatorer är installerade i flerfamiljshusets samägda delar, medan den sjunde frågan i målet bygger på förutsättningen att det inte finns några radiatorer.

22 Artikel 133.2 i energilagen.

23 Artiklarna 149 a och 149 b i energilagen. I bestämmelserna föreskrivs att köpet av värmeenergi, som beslutas av delägarna, innebär ett skriftligt avtal med en leverantör som, såsom jag förstår det, antingen är värmeenergidistributören själv, vilket tycks vara fallet i de nationella målen (EVN för Plovdiv och Toplofikatsia Sofia för Sofia), eller ett tredje företag som i sin tur har slutit avtal med distributören för att leverera den köpta energin.

24 Artikel 150 i energilagen. De allmänna villkoren fastställs av distributörerna, godkänns av en administrativ kommission och offentliggörs i minst en nationell och en lokal dagstidning.

46. När ett flerfamiljshus är anslutet till ett fjärrvärmenät föreskriver artikel 153.1 i energilagen att samtliga ägare till (eller innehavare av en sakrätt som gäller någon typ av nyttjande av) enskilt ägda delar, som är anslutna till anläggningen inne i byggnaden, utgör värmeenergikunder. I denna egenskap är de skyldiga att bidra till att betala kostnaderna för den värmeenergi som används i flerfamiljshuset i enlighet med de villkor som föreskrivs i förordningen om fjärrvärme. Samma sak gäller även för delägare, såsom Nikolina Stefanova Dimitrova och Mitko Simeonov Dimitrov, som inte ingick i samfälligheten när beslutet om anslutning fattades.

47. Varje delägare kan välja att inte använda den levererade värmeenergin i sin lägenhet genom att stänga av sina radiatorer.[25] Enligt artikel 153.6 i energilagen är däremot de delägare som har valt att avsäga sig värmen i sina lägenheter fortfarande skyldiga att betala för en del av flerfamiljshusets värmekostnader, nämligen kostnaderna för den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden och som avges i de samägda delarna. Det förhåller sig så till dess att anslutningen till fjärrvärmenätet avlägsnas (vilket innebär att avtalet om leverans av fjärrvärme sägs upp), vilket även kräver ett skriftligt samtycke från minst två tredjedelar av delägarna till det aktuella flerfamiljshuset.[26] Delägarna till de flerfamiljshus som är aktuella i de nationella målen har inte fattat något sådant beslut.

48. Nikolina Stefanova Dimitrova och Mitko Simeonov Dimitrov, tillsammans med de hänskjutande domstolarna, anser att denna situation är oförenlig med unionens konsumenträtt, särskilt med artikel 27 i direktiv 2011/83. De anser bland annat att energilagen påtvingar delägare som inte använder fjärrvärme i sina lägenheter en ”leverans utan föregående beställning” av värmen i den mening som avses i bestämmelsen. Bestämmelsen föreskriver emellertid en påföljd i avtalsförhållandet (*remedy*). En konsument som ställs inför en sådan leverans ska nämligen ”vara befriad från sin betalningsskyldighet”. Nikolina Stefanova Dimitrova och Mitko Simeonov Dimitrov borde således inte vara skyldiga att betala för delar av värmekostnaderna för deras flerfamiljshus.

49. Deras kritik gäller punkterna 1 och 6 i artikel 153 i energilagen. För det första är det fråga om det faktum att varje delägares skyldighet enligt artikel 153.1 att bidra till att betala kostnaderna för kollektiv värme och kollektivt varmvatten inte är en följd av att delägaren och distributören har slutit ett avtal, utan av att skyldigheten endast föreligger på grund av att en person äger en lägenhet som är ansluten till anläggningen inne i byggnaden. De delägare som inte ingick i samfälligheten när beslutet att ansluta flerfamiljshuset till fjärrvärmenätet fattades har därför aldrig ”beställt” fjärrvärmen. För det andra har de ifrågasatt att artikel 153.6 ålägger delägare som har stängt av eller tagit bort radiatorerna från sina lägenheter att betala för delar av flerfamiljshusets värmekostnader trots att de därmed tydligt visat sin vilja att avstå från fjärrvärme.

50. Mot bakgrund av ovanstående anser jag att för att ge de hänskjutande domstolarna ett användbart svar ska den andra och den tredje frågan i mål C-708/17 och samtliga frågor i mål C-725/17 sammanföras och omformuleras till en fråga om huruvida direktiv 2011/83 utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver att i ett samägt flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät är delägarna skyldiga att bidra till att betala för flerfamiljshusets värmekostnader trots att de inte individuellt har beställt att fjärrvärme ska levereras och trots att de inte använder fjärrvärme i sina lägenheter.

51. Innan frågan prövas ska det i princip kontrolleras om direktiv 2011/83 är tillämpligt i de nationella målen.[27] Såsom föreskrivs i artikel 3.1 i direktivet är det tillämpligt på ”alla avtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument” enligt de villkor och i den omfattning som anges i bestämmelserna i direktivet, bland annat ”avtal om leverans av vatten, gas, el eller fjärrvärme, inklusive från offentliga leverantörer, till den del som dessa försörjningstjänster tillhandahålls på avtalsrättslig grund”. Enligt artikel 28.2 är direktivet dessutom endast tillämpligt på ”avtal som ingåtts efter den 13 juni 2014”.

25 Eller genom en mer radikal lösning som består i att ta bort radiatorerna.

26 Artikel 153.2 och 153.3 i energilagen.

27 Jag förstår det så, att det är föremålet för den andra, den tredje och den åttonde tolkningsfrågan i mål C-725/17.

52. Jag anser emellertid inte att det är nödvändigt att fördjupa sig i denna problematik i förevarande mål. Det framgår av besluten om hänskjutande att enligt bulgarisk rätt medför leverans av värme och varmvatten för hushållsbruk till samägda flerfamiljshus från ett fjärrvärmenät ett avtal, att samfälligheten är en gemenskap som inte är en juridisk person [28] och att varje delägare betraktas som en slutanvändare som är skyldig att betala för den värmeenergi som används i flerfamiljshuset. [29] Det är således möjligt att utgå från att det vid tillämpningen av direktiv 2011/83 finns ett ”avtal om leverans av fjärrvärme” som förbinder en ”näringsidkare” (leverantören/distributören) och en ”konsument” (varje delägare) och att direktivet är tillämpligt i tiden (*ratione temporis*), [30] utan att behöva behandla de olika aspekterna i detalj, och detta gäller i än högre grad eftersom direktivet inte uppenbart utgör hinder för en lagstiftning som artikel 153.1 och 153.6 i energilagen.

53. *Först* vill jag erinra om, såsom anges i artikel 3.5 i direktiv 2011/83, att direktivet inte ska ”påverka nationell allmän avtalsrätt, till exempel bestämmelser om ett avtals giltighet, ingående eller verkan, om sådana allmänna avtalsrättsliga aspekter inte regleras i detta direktiv”. [31]

54. Artikel 153.1 och 153.6 i energilagen rör emellertid just ingående, giltighet och verkan av avtal om energileverans i förhållande till varje delägare och villkoren för att säga upp avtalet. [32] Dessa punkter i artikel 153 föreskriver att varje delägare är knuten till en energidistributör och därmed skyldig att bidra till att betala för värmekostnaderna (ända tills dess att anslutningen har sagts upp med samtycke från en kvalificerad majoritet av delägare). Så länge som beslut om att avbryta anslutningen inte har fattats, finns det sammanfattningsvis, enligt bestämmelserna, ett *giltigt och effektivt avtal* mellan Nikolina Stefanova Dimitrova och Mitko Simeonov Dimitrov å ena sidan och distributörerna å andra sidan. Bestämmelserna i direktiv 2011/83 kan inte påverka detta förhållande, eftersom just ingående, giltighet och verkan av avtal, i princip, inte är frågor som har harmoniserats genom direktivet. [33] Direktivet uppställer således i princip inga materiella eller formella krav på ingåendet och giltigheten av ett sådant avtal eller på hur det ska sägas upp. [34]

55. Jag medger att det inte räcker att endast konstatera att harmoniseringen genom direktiv 2011/83 är begränsad för att besvara frågan. Artikel 27 i direktivet om leverans utan föregående beställning, avser nämligen i viss mån ingående av avtalsförhållanden. [35]

28 Se även, i det avseendet, förslag till avgörande av generaladvokaten Kokott i målet Kerr (C-25/18, EU:C:2019:86, punkt 43).

29 Se ovan punkt 46. Unionslagstiftaren har i det nyligen antagna direktivet, det vill säga Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2002 av den 11 december 2018 om ändring av direktiv 2012/27 (EUT L 328, 2018, s. 210), som ännu inte är tillämpligt, skilt på ”slutkunder” och ”slutanvändare”. Enligt nya artikel 10a, som infördes genom direktiv 2018/2002, är ”slutanvändare” fysiska eller juridiska personer som är inhysta i eller använder en enskild byggnad eller en enhet i ett flerbostadshus eller en byggnad med flera användningsområden som försörjs med värme, kyla eller varmvatten för hushållsbruk från en central källa, och som inte har några direkta eller individuella avtal med energileverantören. Omvänt är ”slutkunder” personer som är *direkt knutna till leverantören*.

30 Trots att det, såsom den litauiska regeringen påpekade, är mycket osäkert mot bakgrund av perioden för de faktiska omständigheterna i de nationella målen.

31 Se även, för ett liknande resonemang, skäl 14 i direktiv 2011/83. På samma sätt föreskrivs det i artikel 3.2 i direktiv 2005/29 att direktivet inte ska påverka avtalsrättslig lagstiftning, särskilt inte regler om avtals giltighet, ingående eller verkan.

32 Artikel 153.1 och 153.6 i energilagen utgör visserligen inte i egentlig mening ”allmän avtalsrätt”, i betydelsen allmänna bestämmelser som är tillämpliga på alla typer av avtal. Denna invändning framgår, enligt min mening, av den första tolkningsfrågan i mål C-725/17. Vid tillämpning av undantaget i artikel 3.5 i direktiv 2011/83 är frågan om bestämmelsen är en allmän eller en särskild bestämmelse dock inte lika viktig som föremålet för bestämmelsen. När en nationell bestämmelse rör en fråga som till sin natur rör avtalsrätt (ingående, giltighet, syfte, föremål etcetera) faller den nämligen i princip utanför direktivets tillämpningsområde.

33 I kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om konsumenträttigheter (KOM(2008)0614 slutlig), planerade kommissionen en fullständig harmonisering av konsumentavtalsrätten. Unionslagstiftaren gjorde slutligen en betydligt mer begränsad harmonisering, som var inriktad på vissa specifika kontrakt och frågor. Nämligen införande av ett allmänt informationskrav, omarbetning och standardisering av informationskraven samt ångerrätt vid distansavtal och avtal utanför fasta affärslokaler etcetera.

34 Denna tolkning påverkas inte av de bestämmelser som Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) tog upp i sitt beslut om hänskjutande. Artikel 5.1 f i direktiv 2011/83 reglerar inte frågan om avslutande av rättsförhållandet, utan endast frågan om näringsidkarens skyldighet att tillhandahålla kunden *information* om de villkor för uppsägning av avtalet som föreskrivs i nationell rätt. Förutom att artikel 7.1 och artikel 8.1 i direktiv 2011/83 är tillämpliga på avtal utanför fasta affärslokaler respektive distansavtal, och således inte på avtal om leverans av fjärrvärme, reglerar de på samma sätt endast *hur denna information ska ges*.

35 Därav förtydligandet i artikel 3.5 i direktiv 2011/83 att direktivet inte ska påverka allmän avtalsrätt ”om” sådana allmänna avtalsrättsliga aspekter inte regleras i detta direktiv.

56. I detta avseende vill jag dessutom erinra om att när det gäller begreppet ”leverans utan föregående beställning” hänvisar artikel 27 i direktiv 2011/83 till punkt 29 i bilaga I till direktiv 2005/29.[36] I punkten definieras ”leverans utan föregående beställning” så, att en näringsidkare bland annat kräver omedelbar eller uppskjuten betalning för produkter som näringsidkaren tillhandahållit men som konsumenten inte har beställt. I artikel 27 preciseras även att ett uteblivet svar från konsumentens sida efter en sådan leverans utan föregående beställning inte ska anses innebära samtycke.[37]

57. I unionsrätten ledde ursprungligen leverans utan föregående beställning till en bestämmelse i direktiv 97/7/EG om konsumentskydd vid distansavtal,[38] som direktiv 2011/83 har ersatt. Tanken var att bekämpa affärsmetoder som bestod i att en näringsidkare skickade en viss produkt till en konsument och uppgav att om konsumenten inte skickade tillbaka varan inom en viss tid skulle näringsidkaren anse att försäljningserbjudandet hade godtagits och kräva att konsumenten skulle betala priset – med andra ord *tvinga* kunden att *samtycka* till köpet. Genom att befria kunden från betalningsskyldighet vid leverans utan föregående beställning och precisera att konsumentens tystnad inte innebär samtycke förbjuder artikel 27 i direktiv 2011/83 att ett *giltigt avtal ingås genom en sådan metod*. I så måtto harmoniserar bestämmelsen nationell avtalsrätt.[39]

58. Mot denna bakgrund är en av de grundläggande förutsättningarna för att en leverans ska kvalificeras som leverans utan föregående beställning, i den mening som avses i artikel 27 i direktiv 2011/83, att konsumenten inte i förväg och uttryckligen har begärt den. Bestämmelsen syftar dessutom till att förhindra att en *näringsidkare* påtvingar konsumenten ett avtalsförhållande.

59. I förevarande fall har emellertid inte den kritiserade energileveransen skett på en näringsidkares initiativ utan i enlighet med bestämmelserna i den bulgariska lagstiftningen. Enligt energilagen är en distributör av värmeenergi skyldig att ansluta kunder till ett fjärrvärmenät som begär det[40] och att försörja de anslutna flerfamiljshusen med värmeenergi. Jag betvivlar starkt att en leverans som sker i enlighet med en lagstadgad skyldighet kan betraktas som ”leverans utan föregående beställning” i den mening som avses i artikel 27 i direktiv 2011/83.[41]

60. Vidare är värmeleveransen under alla omständigheter en följd av en *uttrycklig och föregående beställning*. Varje delägare blir knuten till distributören när en kvalificerad majoritet av dem uttryckligen och skriftligen har samtyckt till leveransen. Nikolina Stefanova Dimitrova och Mitko Simeonov Dimitrov ifrågasätter i själva verket att en viss majoritet av delägarna kan förbinda samtliga delägare (inklusive kommande delägare) och att det är nödvändigt med lika stor majoritet för att avsäga sig all leverans av värmeenergi till flerfamiljshuset.

61. Artikel 153.1 och 153.6 i energilagen, som inte på något sätt inrättar en leverans utan föregående beställning, är en del av en komplex ”gruppsituation”, nämligen samägandet av fastigheter. Jag vill erinra om att flerfamiljshus som ägs gemensamt, som de som är aktuella i de nationella målen, består av enskilt ägda delar som är föremål för en ensam äganderätt, och samägda delar som är föremål för obligatoriskt samägande, av vilka varje delägare nödvändigtvis äger en andel. De samägda delarna kan

36 Jag anser därför att det inte finns något skäl att pröva direktiv 2005/29 självständigt, såsom Rayonen sad Asenovgrad (distriktsdomstolen i Asenovgrad) har begärt genom sin tredje fråga. Frågan ställdes enligt min mening nämligen i syfte att tillämpa den påföljd i avtalsförhållandet (*remedy*) som föreskrivs i artikel 27 i direktiv 2011/83.

37 Artikel 27 i direktiv 2011/83 har införlivats i liknande ordalag i artikel 62 zakon za zashtita na potrebitelite (lag om konsumentskydd) (DV nr 99 av den 9 december 2005).

38 Europaparlamentets och rådets direktiv av den 20 maj 1997 om konsumentskydd vid distansavtal (EGT L 144, 1997, s. 19). Det rörde sig om artikel 9 i direktivet.

39 Såsom angavs ovan i punkt 48 ger för övrigt denna artikel konsumenten en påföljd i avtalsförhållandet (*remedy*).

40 Se artikel 133.1 i energilagen.

41 Detta väcker visserligen den nya frågan om huruvida förbudet mot leverans utan föregående beställning, såsom föreskrivs i artikel 27 i direktiv 2011/83, kan göras gällande mot nationella lagstiftare, det vill säga att de skulle kunna vara skyldiga att inte försätta näringsidkare i en situation där de skulle bli tvungna att påtvinga konsumenterna en sådan leverans. I förevarande mål är det emellertid inte nödvändigt att gå närmare in på den frågan.

i princip inte delas upp och de används och nyttjas av alla, och de omfattas därmed av en förvaltning som är organiserad utifrån beslut som fattas med en viss majoritet av delägare.[42] Ett sådant system är absolut nödvändigt för att dessa samägda delar ska kunna förvaltas effektivt. En regel om enhällighet skulle nämligen innebära att det blir omöjligt att förvalta fastigheten.

62. Värme- och varmvattenanläggningen inne i byggnaden utgör emellertid just en sådan samägd del av samfälligheten.[43] Leveransen av värme och varmvatten för hushållsbruk i flerfamiljshuset är, eftersom den innebär att denna interna anläggning används, en kollektiv tjänst som erbjuds alla delägare och därmed en fråga som omfattas av samfälligheten i sin helhet. ”Beställningen” av fjärrvärme vilar logiskt sett på ett beslut från samfälligheten.[44]

63. När väl detta beslut har fattats är det även logiskt att varje delägare är skyldig att bidra till att betala för förlusterna från värme- och varmvattenanläggningen inne i byggnaden och för användningen av värme i de övriga samägda delarna. I egenskap av delägare av dessa delar, är nämligen även vederbörande ”konsument” av värmen.[45] I detta avseende saknar det betydelse huruvida personen har för avsikt att värma upp sin lägenhet på egen hand utan att använda sig av den kollektiva värmen, att delägaren inte bor i sin lägenhet eller har avlägsnat sina radiatorer.[46]

64. Detsamma gäller för delägare som har inträtt i samfälligheten efter det att beslutet om att ansluta flerfamiljshuset till fjärrvärmen har fattats. Principen att nya delägare är bundna av de beslut som samfälligheten har fattat, inklusive anslutning till fjärrvärme, syftar till att säkerställa stabilitet i samfälligheten – annars skulle vilket beslut som helst kunna ifrågasättas vid varje övergång av en äganderätt i flerfamiljshuset. För övrigt informeras de personer som köper en lägenhet om att det aktuella flerfamiljshuset försörjs från ett fjärrvärmenät och att vissa avgifter är knutna till de samägda delar som de köper tillsammans med lägenheten.[47] De allmänna villkor som är tillämpliga på fjärrvärme är dessutom kända för allmänheten.[48]

65. I detta sammanhang kan det inte utläsas av artikel 27 i direktiv 2011/83, såsom Nikolina Stefanova Dimitrova och Mitko Simeonov Dimitrov tycks göra, att en konsument alltid *personligen* ska *samtycka* till leverans av en vara eller till tillhandahållande av en tjänst, och alltid *personligen* ska kunna säga upp ett avtal som föreskriver leveransen eller tillhandahållandet. Jag anser att direktiv 2011/83 inte utgör hinder för att i vissa komplexa situationer, som innefattar en form av konsumentgemenskap och att en vara eller en tjänst har levererats till dem kollektivt, *förbinds alla av ett samtycke som har lämnats av vissa,*[49] *inklusive nya medlemmar i gemenskapen*, under de förutsättningar som föreskrivs i medlemsstaternas nationella rätt. Direktivet, eller unionsrätten generellt, reglerar helt enkelt inte dessa särskilda frågor.

42 I Bulgarien regleras de rättsförhållanden som följer av ägandet av fastigheter i zakon za sobstvenostta (lag om ägande). I zakon za upravlenie na etazhnata sobstvenost (lagen om förvaltning av samägda lägenheter) definieras även rättigheter och skyldigheter för ägare, användare och boende inom ramen för förvaltningen av samägd egendom. Enligt nämnda lags artikel 10 utgörs förvaltningsorganen av årsstämman och styrelsen.

43 Artikel 140.3 i energilagen. Samma bestämmelse finns i lagen om ägande och i lagen om förvaltning av samägda lägenheter.

44 Samma sak gäller för samtliga tjänsteleverantörer som tillhandahåller en tjänst som gäller de samägda delarna. Man kan således tänka sig en tjänsteleverantör som ansvarar för reparation eller underhåll av anläggningen i byggnaden, en trädgårdsmästare som sköter ett gemensamt utrymme etcetera. På detta område är det vanligt att varje delägare måste använda sig av de tjänsteleverantörer som utsetts av samfälligheten och betala den andel av de gemensamma avgifterna som hänför sig till dessa tjänster. Se generaladvokat Kokotts förslag till avgörande i målet Kerr (C-25/18, EU:C:2019:86, punkt 43).

45 Jag noterar att både Konstitutsionen sad (Författningsdomstolen, Bulgarien), genom dom nr 5 av den 22 april 2010 i författningsmål nr 15 från 2009, och Varhoven kasatsionen sad (Högsta domstolen, Bulgarien), i sin tolkningsdom nr 2/2016 av den 25 maj 2017, med stöd av liknande skäl har slagit fast att det inte finns någon konflikt mellan artikel 153.1 och 153.6 i energilagen och artikel 62 i lagen om konsumentskydd som förbjuder leverans utan föregående beställning.

46 En del av värmen kommer dessutom in i lägenheten. Se nedan punkt 85.

47 Se, för ett liknande resonemang, dom nr 5 av den 22 april 2010 från Konstitutsionen sad (Författningsdomstolen).

48 Se ovan fotnot 24. Det är för övrigt möjligt, som kommissionen angav vid förhandlingen, att en delägare under vissa möjligheter ber årsstämman att ompröva frågan om flerfamiljshusets anslutning till fjärrvärmenätet och att vid domstol bestrida årsstämmans eventuella beslut.

49 I detta avseende saknar det betydelse om det är gruppen i sin helhet (i förevarande fall samfälligheten) eller varje person som utgör gruppen (varje delägare) som är ”konsumenten” av den beställda tjänsten eller varan, i den mening som avses i direktiv 2011/83.

66. Mot bakgrund av ovanstående överväganden föreslår jag att domstolen ska besvara den andra och den tredje frågan i mål C-708/17 och samtliga frågor i mål C-725/17 så, att direktiv 2011/83 ska tolkas så, att det inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver att delägarna, i samägda flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät, är skyldiga att betala delar av flerfamiljshusets värmekostnader, trots att de inte personligen har beställt leverans av fjärrvärme och även om de inte använder den i sina lägenheter.

3. Direktiven om energieffektivitet (första frågan i mål C-708/17)

67. Den första frågan från Rayonen sad Asenovgrad (Distriktsdomstolen i Asenovgrad) i mål C-708/17, rör metoden för att mellan delägarna till ett flerfamiljshus, som försörjs från ett fjärrvärmenät, fördela kostnaderna för den värmeenergi som används i flerfamiljshuset. Frågans lydelse syftar på direktiv 2006/32. Eftersom den fordran som Nikolina Stefanova Dimitrova har bestritt avser värmeenergi som har levererats mellan den 1 november 2012 och den 30 april 2015 [50] och detta direktiv har ersatts av direktiv 2012/27 från och med den 5 juni 2014, ska frågan besvaras mot bakgrund av båda direktiven. [51]

68. Såsom angavs ovan i punkt 40 föreskriver den bulgariska lagstiftningen att kostnaderna för den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden (det vill säga förluster från det inre distributionsnätet) fördelas mellan delägarna i proportion till lägenheternas uppvärmbara volym.

69. Nikolina Stefanova Dimitrova har gjort gällande att regeln om att fördela kostnaderna är oförenlig med de krav som följer av artikel 13.2 i direktiv 2006/32, som har ersatts av artikel 10.1 i och punkt 1.1 i bilaga VII till direktiv 2012/27.

70. Artikel 13.2 i direktiv 2006/32 föreskrev att medlemsstaterna ska säkerställa att fakturering till slutanvändare av värme när det är lämpligt ”grundas på faktisk [förbrukning]”. Artikel 10.1 och punkt 1.1 i bilaga VII till direktiv 2012/27 upprepar denna skyldighet och anger att den ska ha genomförts av medlemsstaterna senast den 31 december 2014 för alla sektorer som omfattas av detta direktiv, i de fall där det är tekniskt möjligt och ekonomiskt försvarbart. [52]

71. Enligt Nikolina Stefanova Dimitrova får emellertid regeln om att fördela kostnaderna för den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden, vilken föreskrivs i förordningen om fjärrvärme, till följd att det belopp som delägarna faktureras för värmen inte beror på den mängd värmeenergi som anläggningen eventuellt eller faktiskt avger (eller snarare förloras) i deras lägenheter – och beror således inte på varje delägares ”faktiska användning”. [53] Rayonen sad Asenovgrad (Distriktsdomstolen i Asenovgrad) förefaller dela denna uppfattning.

50 Den omtvistade fordran i mål C-725/17 rör på samma sätt värme som har levererats mellan den 1 maj 2014 och den 30 april 2016. Trots att Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia) inte har ställt någon fråga om tolkningen av direktiven om energieffektivitet, kan emellertid ett svar från domstolen om denna problematik även vara användbart för att avgöra det målet.

51 Se ovan punkt 9. Enligt domstolens fasta praxis ska en ny unionsrättslig bestämmelse, såvida inte annat föreskrivits, tillämpas omedelbart på framtida verkningar av en situation som har uppkommit när en äldre bestämmelse var tillämplig (se, bland annat, dom av den 10 juni 2010, Bruno m.fl. (C-395/08 och C-396/08, EU:C:2010:329, punkt 53 och där angiven rättspraxis)). Direktiven 2006/32 och 2012/27 är således båda två tillämpliga *ratione temporis* i de nationella målen. Det första för den värmeenergi som har används till och med den 5 juni 2014 och det andra för den värmeenergi som har används från och med det datumet.

52 I artikel 10.1 i direktiv 2012/27 anges att bestämmelsen inte ska tillämpas på slutanvändare som har sådana smarta mätare som avses i direktiven 2009/72 och 2009/73 som avser el respektive naturgas. Denna precisering gäller således inte leverans av värme.

53 Nikolina Stefanova Dimitrova har hävdat att det är möjligt att göra en exakt uppskattning av den värme som anläggningen inne i byggnaden avger i varje lägenhet genom att i varje enskilt fall fastställa om ledningarna från anläggningen faktiskt går genom den aktuella lägenheten och i det fallet fästa vikt vid de tekniska egenskaperna för de rör som går igenom lägenheten, särskilt deras isolering (som kan hindra att värme överförs) och den yta som avger värme (ju större yta, med beaktande av bland annat rörets diameter, desto mer värme avges).

72. Nämnda domstol frågar således EU-domstolen om artikel 13.2 i direktiv 2006/32 och artikel 10.1 i och bilaga VII, punkt 1.1, till direktiv 2012/27 utgör hinder för en sådan fördelningsregel. Den undrar även om svaret på frågan beror på huruvida det är tekniskt möjligt att fastställa den mängd värme som anläggningen inne i byggnaden faktiskt avger i varje lägenhet.

73. Jag anser att dessa frågor ska besvaras nekande. Enligt min mening är det lämpligt att närmare undersöka under vilka förutsättningar fakturering baserad på faktisk användning ska ha införts och den teknik som faktureringen bygger på när det gäller leverans av värme och varmvatten för hushållsbruk i samägda flerfamiljshus som är anslutna till ett fjärrvärmenät (för det första), och därefter, när det gäller de situationer där denna faktureringsmetod krävs, se närmare på skyldighetens omfattning (för det andra).

74. *För det första* föreskrev, såsom jag har erinrat om, artikel 13.2 i direktiv 2006/32 att medlemsstaterna ska se till att energifaktureringen till slutanvändare ”när det är lämpligt” grundas på faktisk förbrukning. I artikel 10.1 i och punkt 1.1 i bilaga VII till direktiv 2012/27 anges att sådan fakturering ska ha genomförts ”i de fall där det är tekniskt möjligt och ekonomiskt försvarbart”. Dessa förutsättningar ska enligt min mening tolkas mot bakgrund av bestämmelserna om mätning av energianvändning i artikel 13.1 i direktiv 2006/32 och i artikel 9 i direktiv 2012/27.

75. Artikel 13.1 i direktiv 2006/32 och artikel 9.1 direktiv 2012/27 föreskriver i nästan identiska ordalag att individuella mätare som gör det möjligt att mäta slutanvändarnas faktiska energianvändning ska ha installerats av dem. Omfattningen av kravet varierar beroende på vilken typ av byggnaden som är aktuell. För nya byggnader eller byggnader där större renoveringar genomförs krävs det att de installeras, medan installationen i befintliga byggnader är villkorad av att det är tekniskt möjligt, ekonomiskt rimligt och proportionerligt i förhållande till möjliga energibesparingar. [54]

76. Unionslagstiftaren har i artikel 9.3 i direktiv 2012/27 särskilt klargjort [55] hur mätningen ska genomföras i fråga om användning av värme, kyla och varmvatten för hushållsbruk i ett samägt flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät.

77. I bestämmelsen anges således att i sådana byggnader ska en värme- eller varmvattenmätare installeras vid värmeväxlaren eller leveranspunkten. [56] Vidare ska medlemsstaterna se till att individuella mätare har installerats senast den 31 december 2016 för att mäta användningen av värme eller kyla eller varmvatten i varje enhet, ”när detta är tekniskt genomförbart och kostnadseffektivt”. Annars ska individuella värmekostnadsfördelare [57] användas för att mäta användningen i respektive radiator, ”om inte medlemsstaten i fråga visar att det inte skulle vara kostnadseffektivt att installera sådana värmekostnadsfördelare”. [58] I det sistnämnda fallet får alternativa kostnadseffektiva metoder för mätning av användningen övervägas.

54 Tanken är att ta hänsyn till hur befintliga byggnader är utformade och att införa energieffektivitetsåtgärder. Det är fråga om att bedöma huruvida kostnaderna för de ändringar som är nödvändiga att utföra på anläggningar i befintliga byggnader, och särskilt i äldre byggnader, för att införa den individuella mätningen av användningen, står i proportion till den energibesparing som kan göras med hjälp av mätningen. Se skäl 30 i direktiv 2012/27 och Robinson, S. och Vogt, G., *Guidelines on good practice in cost-effective cost allocation and billing of individual consumption of heating, cooling and domestic hot water in multi-apartment and multi-purpose buildings, Support for the implementation of Articles 9–11 of Directive 2012/27/EU on energy efficiency with respect to thermal energy supplied from collective systems*, Empirica GmbH, Bonn, december 2016.

55 Se skälen 32 och 33 i direktiv 2012/27.

56 Det vill säga vid transformatorstationen (se ovan fotnot 17).

57 Till skillnad från en värmeenergimätare mäter inte en värmekostnadsfördelare den mängd värme som faktiskt levereras till en lägenhet, utan ger endast en representativ mängd av värmen, genom att i tiden integrera temperaturskillnaden mellan en punkt på radiatorns yta där värmekostnadsfördelaren sitter och temperaturen i rummet.

58 Som jag angav ovan syftar dessa krav på genomförbarhet och effektivitet till att ta hänsyn till befintliga anläggningar och till den kostnad som det medför att eventuellt ändra dem. Införandet av individuella mätare kräver således i vissa fall att samtliga anläggningar i ett flerfamiljshus ersätts, eftersom sådana mätare bland annat inte kan installeras i ett distributionssystem med vertikala ledningar. I dessa flerfamiljshus är det tillåtet att i stället installera värmekostnadsfördelare på varje radiator. Sådana värmekostnadsfördelare kan dock inte installeras i byggnader som värms upp utan radiatorer eller där värmeöverföringsytor ska placeras. I vilket fall som helst är det inte användbart att installera instrument för att fastställa den individuella användningen i flerfamiljshus där de boende inte kan kontrollera sina radiatorer. Se skälen 28 och 29 i direktiv 2012/27 och Robinson, S. och Vogt, G., se ovan.

78. Det framgår att när det gäller värme, kyla och varmvatten för hushållsbruk i samägda flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät, ska fakturering baserad på faktisk användning, som avses i artikel 13.2 i direktiv 2006/32 och artikel 10.1 i direktiv 2012/27, ha införts för boende som förfogar över ett instrument som gör det möjligt att fastställa användningen, på de villkor som föreskrivs i artikel 13.1 i direktiv 2006/32 och i artikel 9.1 och 9.3 i direktiv 2012/27. Denna faktureringsmetod bygger på mätning av individuella värmemätare och i annat fall på mätningar från värmekostnadsfördelare som installerats i de enskilt ägda delarna. [59]

79. I förevarande fall fanns sådana instrument installerade i Nikolina Stefanova Dimitrovas och Mitko Simeonov Dimitrovs lägenheter. [60] De har således rätt till fakturering baserad på deras faktiska värmeanvändning. [61]

80. *För det andra* anser jag att varken artikel 13.2 i direktiv 2006/32 eller artikel 10.1 i direktiv 2012/27 föreskriver att när förevarande faktureringsmetod krävs, ska energifaktureringen av slutanvändarna *endast* bero på den faktiska användningen.

81. I motsats till vad Nikolina Stefanova Dimitrova har hävdat ställer nämligen inte bestämmelserna upp någon princip att varje slutanvändare av energi endast ska betala det den faktiskt har använt. Av lydelsen följer endast att faktureringen ska ”baseras” på den faktiska användningen. Jag anser att förevarande krav ska tolkas mot bakgrund av direktivens mål och bestämmelsernas tillkomsthistoria.

82. Direktiven 2006/32 och 2012/27 syftar bland annat till att förbättra energieffektiviteten i unionen, särskilt i slutanvändarledet. [62] De är i linje med rådets två rekommendationer [63] och ett första direktiv [64] om att – när det gäller fördelningen av kostnaderna för värme, kyla och varmvatten för hushållsbruk i samägda flerfamiljshus med kollektiva anläggningar – främja regler som tar hänsyn till varje bostadsinnehavares effektiva användning. Sambandet mellan den faktiska individuella användningen och faktureringen uppmanar nämligen var och en att anta ett energieffektivt beteende [65] för att minska användningen och därmed faktureringen.

83. Fakturering baserad på faktisk användning, såsom föreskrivs i artikel 13.2 i direktiv 2006/32 och i artikel 10.1 i direktiv 2012/27, är inte ett mål i sig. Förevarande faktureringsmetod syftar nämligen till att uppmana boende i samägda flerfamiljshus att anta ett energieffektivt beteende för att göra energibesparingar i slutanvändarledet. Ett sådant mål innebär att *en del* av slutanvändarnas energifakturor beror på deras faktiska användning, den del som motsvarar användningen av radiatorerna i deras lägenheter och som således motsvarar deras individuella beteenden. [66]

59 Detta bekräftas av det nyligen antagna direktiv 2018/2002 som införde artikel 10a i direktiv 2012/27 som specifikt avser fakturering för användning av värme, kyla och varmvatten för hushållsbruk. I punkt 1 anges att ”*[o]m mätare eller värmekostnadsfördelare finns installerade* ska medlemsstaterna säkerställa att fakturerings- och användningsinformation är... baserad på faktisk användning *eller avläsningar av värmekostnadsfördelare*” (min kursivering).

60 Det framgår av beslutet om hänskjutande att en ”värmemätare” finns i Nikolina Stefanova Dimitrovas lägenhet och att en värmekostnadsfördelare finns installerad i Mitko Simeonov Dimitrovs lägenhet.

61 Det är inte nödvändigt att i förevarande mål avgöra det exakta datumet då det enligt unionsrätten blev obligatoriskt med fakturering baserad på faktisk användning i flerfamiljshus.

62 Se skäl 1–3 och 32 i direktiv 2006/32 och skäl 2 och 60 i direktiv 2012/27.

63 Rådets rekommendation 76/493/EEG av den 4 maj 1976 om rationell energianvändning i värmeanläggningar i befintliga byggnader (EGT L 140, 1976, s. 12) och rådets rekommendation 77/712/EEG av den 25 oktober 1977 om värmereglering, framställning av varmvatten och mätning av värmemängder i nya bostadshus (EGT L 295, 1977, s. 1).

64 Rådets direktiv 93/76/EEG av den 13 september 1993 om begränsning av koldioxidutsläpp genom en förbättring av energieffektiviteten (SAVE) (EGT L 237, 1993, s. 28; svensk specialutgåva, område 12, volym 2, s. 168).

65 Att exempelvis inte öppna fönster för att vädra medan radiatorerna är påslagna, sänka temperaturen i rum, bland annat i rum som ingen bor i eller på natten etcetera. Se skäl 29 i direktiv 2006/32 och skälen 30–33 i direktiv 2012/27.

66 Direktiv 93/76 krävde således att energifaktureringen ”i lämplig omfattning” skulle baseras på den faktiska användningen (se elfte skälet och artikel 3 i direktivet).

84. Att däremot fördela *all* den värmeenergi som används i ett flerfamiljshus mellan de olika delägarna enligt uppgifter från individuella mätare eller enligt värmekostnadsfördelare i deras lägenheter skulle gå utöver vad som krävs enligt det eftersträvade energisparmålet. En sådan fördelningsregel skulle vara *orättvis* och kunna *äventyra uppnåendet av målet* på lång sikt.

85. Såsom Toplofikatsia Sofia, EVN, den litauiska regeringen och kommissionen har framhållit är för det första inte de olika lägenheterna i ett samägt flerfamiljshus självständiga när det gäller uppvärmning. Värmen cirkulerar i viss mån mellan angränsande lägenheters väggar, mellan lokaler där temperaturen är som högst till lokaler där temperaturen är lägre, vilket innebär att var och ens användning påverkas av de beteenden som övriga boende antagit visavi uppvärmning.[67] Om värmekostnaderna endast baserades på den individuella användningen skulle det kunna uppmuntra vissa andra boende, vars lägenheter exempelvis är belägna i mitten av flerfamiljshuset, att stänga av sina radiatorer under hela uppvärmningssäsongen och uteslutande vara beroende av den värme som kommer från grannarna, vilket skulle medföra ytterligare kostnader för dem.

86. Den individuella användningen i lägenheterna beror dessutom på var de är placerade i flerfamiljshuset. Vissa lägenheter kan i sig själva vara kallare och kräva mer värme för att uppnå en viss temperatur än andra som är lika stora, med anledning av att de har en ogynnsam placering – exempelvis lägenheter som är belägna på översta våningen, på första våningen eller ovanför en parkering, entrén eller ovanför en annan ouppvärmd lokal, på gaveln eller med norrläge. Det skulle således vara orättvist att fördela den värmeenergi som används i ett samägt flerfamiljshus endast utifrån den individuella användningen.

87. *För det andra* skulle det bli svårt att vidta åtgärder för att förbättra den övergripande energieffektiviteten i byggnaden, såsom större renoveringsarbeten, och således göra betydande energibesparingar på lång sikt, om hela energifaktureringen berodde på den individuella användningen. Sådana åtgärder kräver nämligen generellt ett beslut vid delägarnas årsstämma. Fördelningen av värmekostnaderna påverkar emellertid direkt var och ens incitament till att fatta ett sådant beslut och att bära renoveringskostnaderna. En fördelning som endast, eller i en alltför stor utsträckning, grundar sig på en individuell användning kommer att uppmuntra boende i en gynnsam situation i värmehänseende – som exempelvis har idealisk placering mitt i flerfamiljshuset, som drar nytta av värme från angränsande lägenheter och som förlorar små mängder utåt – att inte åta sig detta, i motsats till ägare av lägenheter med lägre energiprestanda, vilka riskerar att hamna i en minoritet.[68]

88. Såsom kommissionen, EVN och Toplofikatsia Sofia har understrukit, är det därmed vanligt i medlemsstaterna att det i fakturan för värme i samägda flerfamiljshus, som försörjs från ett fjärrvärmenät eller en kollektiv anläggning, finns en *rörlig del*, som beror på den uppmätta faktiska användningen eller på avläsningar från värmekostnadsfördelare i de enskilt ägda delarna, och en *fast del*, som varje delägare tilldelas utifrån kriterier som är självständiga i förhållande till dessa uppgifter. Den fasta delen återspeglar således det faktum att en del av den värme som används i flerfamiljshuset *inte beror på varje boendes individuella beteende*. Detta är inte endast fallet med ovannämnda överföring av värme utan även *den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden*, som utgör bakgrunden till detta förslag till avgörande (eller den värme som används i de samägda delarna).

67 Enligt EVN omfattar faktureringsuppgiften i energilagen, som motsvarar den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden, inte endast förlusterna från anläggningen i egentlig mening, utan även mer generellt överföringen av värme inne i byggnaden.

68 Robinson, S. och Vogt, G., se ovan, s. 31. Detta skulle också strida mot andan i artikel 19.1 a i direktiv 2012/27, där det tydligt framgår att medlemsstaterna ska överväga att vidta lämpliga åtgärder för att undanröja hinder för energieffektivisering när det gäller ”uppdelningen av incitament... mellan ägare, i syfte att säkerställa att parterna inte avskräcks från att göra effektivitetshöjande investeringar som de annars skulle ha gjort på grund av att de inte individuellt kommer att erhålla de fullständiga fördelarna, eller på grund av att det saknas regler för uppdelning av kostnader och fördelar mellan dem, inbegripet nationella regler och åtgärder som reglerar beslutsprocesser i andelsägd egendom”.

89. I detta sammanhang föreskriver artikel 9.3 tredje stycket i direktiv 2012/27 att för dessa flerfamiljshus, *får* medlemsstaterna införa transparenta regler för fördelningen av kostnaden för värme- eller varmvattenanvändningen för att säkerställa öppenhet och insyn samt korrekt redovisning av individuell förbrukning. I denna bestämmelse anges vidare att sådana regler ska, *där det är lämpligt*, inkludera riktlinjer för fördelningen av kostnaderna för värme- och/eller varmvattenanvändningen som används som (a) varmvatten för hushållsbruk, (b) värme från byggnadsinstallationer och för uppvärmning av gemensamma ytor (trappuppgångar och korridorer med radiatorer), och (c) uppvärmning av lägenheter.

90. Såsom framgår av denna bestämmelse är det valfritt att införa sådana fördelningsregler.[69] Det står således medlemsstaterna fritt att föreskriva sådana regler eller att låta besluten om storleken på den fasta och den rörliga delen omfattas av delägarnas avtalsfrihet eller anta en generell ram som ger delägarna ett handlingsutrymme.

91. Vad gäller innehållet i dessa eventuella regler ger artikel 9.3 i direktiv 2012/27, såsom EVN, Toplofikatsia Sofia och den litauiska regeringen har anfört, varje medlemsstat ett val, under förutsättning att de regler som antas är transparenta. Medlemsstaterna har därför ett stort utrymme för skönsmässig bedömning. Bulgarien har således valt en fördelning som bygger på en uppdelning mellan användningen i de enskilt ägda delarna, som mäts med hjälp av en mätare eller en värmefördelningsmätare, och en fast del som skiljer på värmen i de samägda delarna och den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden, som är fördelad enligt varje lägenhets uppvärmbara volym. De flesta medlemsstater har däremot valt en metod som består i att fördela en viss procentsats av hela flerfamiljshusets användning (exempelvis 30 procent) mellan delägarna utifrån ett kriterium såsom varje lägenhets volym eller yta (utan att göra åtskillnad mellan den värme som avges i de samägda delarna och den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden) medan den återstående procentsatsen beror på avläsningen av mätare eller värmefördelningsmätare. Enligt min uppfattning är dessa olika metoder förenliga med direktiven 2006/32 och 2012/27.[70]

92. I motsats till vad Nikolina Stefanova Dimitrova[71] tycks anse innebär slutligen inte fakturering baserad på faktisk användning att de kriterier som medlemsstaterna har valt för att fördela den fasta delen av fakturan för värmeenergi – i förevarande fall kostnaderna för den värme som avges från anläggningen inne i byggnaden – *på ett så pålitligt sätt som möjligt återspeglar den faktiska användningen*. Vad gäller den del av fakturan som inte är beroende av att instrument i de enskilt ägda delarna läses av, står det enligt min mening medlemsstaterna fritt att göra en fördelning utifrån kriterier som de anser är lämpliga, såsom varje lokals användbara yta (i m^3) eller uppvärmbara volym (i m^3). Med andra ord var inte den bulgariska lagstiftaren skyldig att välja ett kriterium som återspeglar den värme som faktiskt avges från anläggningen inne i byggnaden – även om det antogs att det är en uppgift som tekniskt sett går att mäta.[72]

93. För att uppnå det mål som eftersträvas med den faktureringsregel som är baserad på faktisk användning, som föreskrivs i artikel 13.2 i direktiv 2006/32 och i artikel 10.1 i direktiv 2012/27, ska enligt min mening den rörliga delen vara betydande. Detta är nämligen väsentligt för att uppmuntra utvecklingen av energieffektiva beteenden.

69 Jag vill dock påpeka att det nyligen antagna direktivet 2018/2002 gör det obligatoriskt för medlemsstaterna att anta en fördelningsregel (se nya bestämmelsen 9b.3 som genom detta direktiv infördes i direktiv 2012/27).

70 Domstolen har redan slagit fast att direktiv 2012/27 generellt fastställer en ram för att minska energiförbrukningen, samtidigt som medlemsstaterna kan välja medel för att genomföra detta och de har i detta avseende ett stort utrymme för skönsmässig bedömning. Se dom av den 7 augusti 2018, Saras Energía (C-561/16, EU:C:2018:633, punkt 24 och där angiven rättspraxis). Enligt min mening gäller det i än högre grad direktiv 2006/32. Medlemsstaterna har således valt olika metoder för att fördela kostnaderna för värmeenergi utifrån egna preferenser och särdrag. Se Castellazzi, L., *Analysis of Member States' rules for allocating heating, cooling and hot water costs in multi-apartment/purpose buildings supplied from collective systems – Implementation of EED Article 9(3)*, EUR 28630 EN, Luxemburg, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2017.

71 Se ovan i fotnot 53 i detta förslag till avgörande.

72 Såsom Toplofikatsia Sofia har gjort gällande återspeglar för övrigt kriteriet på uppvärmbar volym, som den bulgariska lagstiftaren har antagit, spridningen av värme.

94. Jag anser sammanfattningsvis att dessa bestämmelser kräver att medlemsstaterna säkerställer att *en del* av fakturan beror på den faktiska användningen, och att denna del ska vara tillräckligt stor för att medföra de beteendeförändringar som bestämmelserna eftersträvar. [73]

95. Det framgår av det ovan anförda att jag anser att de bestämmelser som föreskrivs i energilagen och i förordningen om fjärrvärme iakttar de kraven i fråga om mätning och energifakturering som föreskrivs i direktiven 2006/32 och 2012/27. Såsom EVN och Toplofikatsia Sofia har anfört föreskriver energilagen att det ska installeras värmeenergimätare vid transformatorstationen i varje byggnad och individuella mätare eller värmekostnadsfördelare i varje lägenhet för värmen och mätare för varmvatten för hushållsbruk. [74] Fakturorna innehåller en rörlig del som motsvarar användningen i de enskilt ägda delarna, baserad på varje delägares faktiska användning, som mäts genom de individuella mätarna eller uppskattas med hjälp av värmekostnadsfördelare, och denna rörliga del är i genomsnitt betydande. [75] Den bulgariska lagstiftaren har dessutom föreskrivit regler för fördelning som uppfyller kraven på transparens i artikel 9.3 i direktiv 2012/27. Reglerna definierar nämligen tydligt hur den energi som används i flerfamiljshuset ska fastställas och enligt vilka kriterier kostnaderna ska fördelas mellan delägarna.

96. Jag föreslår följaktligen att domstolen ska besvara den första frågan i mål C-708/17 så, att artikel 13.2 i direktiv 2006/32 och artikel 10.1 i och punkt 1.1 i bilaga VII till direktiv 2012/27 ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver att i samägda flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät, ska en del av kostnaderna för den värme som används i flerfamiljshuset, vilken motsvarar den värme som avges från värme- och varmvattenanläggningen inne i byggnaden, fördelas mellan delägarna utifrån varje lägenhets uppvärmbara volym, oavsett vilken mängd värme som faktiskt avges i varje lägenhet.

VI. Förslag till avgörande

97. Mot bakgrund av samtliga ovanstående överväganden föreslår jag att EU-domstolen besvarar tolkningsfrågorna från Rayonen Sad Asenovgrad (Distriktsdomstolen i Asenovgrad, Bulgarien) i mål C-708/17 och från Sofiyski rayonen sad (Distriktsdomstolen i Sofia, Bulgarien) i mål C-725/17 på följande sätt:

1) Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter och om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/44/EG och om upphävande av rådets direktiv 85/577/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG ska tolkas så, att det inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver att delägarna, i samägda flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät, är skyldiga att betala delar av flerfamiljshusets värmekostnader, trots att de inte personligen har beställt leverans av fjärrvärme och även om de inte använder den i sina lägenheter.

2) Artikel 13.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG av den 5 april 2006 om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster och om upphävande av rådets direktiv 93/76/EEG samt artikel 10.1 i och punkt 1.1 i bilaga VII till Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/27/EU av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG ska

73 Jag vill påpeka att den omständigheten att direktiv 2006/32 inte uttryckligen nämner möjligheten att anta fördelningsregler, i motsats till artikel 9.3 i direktiv 2012/27, inte betyder att direktiv 2006/32 ska tolkas på något annat sätt än direktiv 2012/27. Ändamålet med reglerna om fakturering baserad på faktisk användning är detsamma i båda direktiven och lagstiftarens tillägg i artikel 9.3 syftade endast till att klargöra tillämpningen av reglerna.

74 Se artikel 140 i energilagen.

75 Se artikel 145.1 i energilagen. Toplofikatsia Sofi uppgav vid förhandlingen att det framgick av tillämpningen av reglerna att i Bulgarien varierar den fasta delen av fakturan mellan 30 och 70 procent beroende på varje byggnads särdrag och i synnerhet isoleringen därav.

tolkas så, att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som föreskriver att i samägda flerfamiljshus som försörjs från ett fjärrvärmenät, ska en del av kostnaderna för den värme som används i flerfamiljshuset, vilken motsvarar den värme som avges från värme- och varmvattenanläggningen inne i byggnaden, fördelas mellan delägarna utifrån varje lägenhets uppvärmbara volym, oavsett vilken mängd värme som faktiskt avges i varje lägenhet.